

บทที่ 2

ครอบครัว : มายาคติของความเป็นครอบครัว

ในบทนี้นำเสนอเรื่องครอบครัว ในฐานะที่ครอบครัวเป็นสถาบันพื้นฐานของการเรียนรู้ ความเป็นเพศสถานะ เริ่มตั้งแต่ครอบครัวพ่อ สถานที่ที่พ่อได้เรียนรู้ความเป็นเพศชาย ครอบครัว แม่ ที่หล่อหลอม ชัดเกล้าให้แม่แกร่ง และสามารถต่อสู้กับปัญหาต่างๆมาได้ จนมาถึงครอบครัว ของฉัน และการสร้างมายาคติของความเป็นครอบครัวที่ดี โดยการนำเสนอภาพเหมารวมของ ครอบครัวที่อบอุ่นผ่านการสนับสนุนของรัฐบาล และสื่อต่างๆ ซึ่งก่อให้เกิดการกดทับ กีดกัน ครอบครัวที่แตกต่างให้กลายเป็นความผิดปกติ ความไม่สมบูรณ์ ที่ส่งผลกระทบต่อลูกในครอบครัว

ภายใต้ระบบสังคมอุตสาหกรรม ที่มีระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม และระบบการเมือง แบบประชาธิปไตย หลายประเทศให้ความสำคัญและผลักดันนโยบายในการพัฒนาประเทศไปสู่ การผลักดันให้ประเทศของตนไปสู่ความเจริญ ความก้าวหน้า ความทันสมัย ทำให้เทคโนโลยี เครื่องจักร ระบบเงินตราเข้ามามีบทบาทสำคัญในชีวิตคนมากขึ้น แทนที่ระบบเกษตรกรรม แรงงานคน ระบบการแลกเปลี่ยนสิ่งของทั้งหมดบทบาทลงอย่างรวดเร็ว เมื่อสังคมเปลี่ยนเข้าสู่ ระบบของการทำงานเพื่อแลกเงิน คนก้าวเข้าสู่ตลาดแรงงานมากขึ้น ระบบเงินตราจึงก้าวเข้ามามี บทบาทและความสำคัญกับการมีชีวิตและการอยู่รอดของคนในสังคมปัจจุบันมากขึ้น

ครอบครัวในมุมมองของนักสตรีนิยมกระแสหลัก

ภาวะของสังคม เศรษฐกิจ การเมืองสมัยใหม่ ทำให้ครอบครัว หน่วยพื้นฐานทางสังคม ที่เล็กที่สุดมีการปรับตัว เพื่อรองรับสภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมืองที่เปลี่ยนไป และเพื่อความ คล่องตัวทางเศรษฐกิจ และการดำรงชีวิต ทำให้รูปแบบชีวิตของคนมีความเป็นส่วนตัว หรือความ เป็นปัจเจกมากขึ้น นำมาสู่ครอบครัวที่มีขนาดเล็กลง ดังนั้นนิยามของคำว่าครอบครัวสมัยใหม่ จึง ประกอบไปด้วยสมาชิกเพียงแค่ พ่อ แม่ และลูกๆเท่านั้น ซึ่งลักษณะเช่นนี้เรียกว่า ครอบครัวเดี่ยว ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมที่ให้ความสำคัญกับระบบเงินตรา ภายใต้กระบวนการผลิตแบบ อุตสาหกรรมดึงดูดให้คนต้องก้าวออกมาทำงานนอกบ้านมากขึ้น ก่อให้เกิดการจัดสรรพื้นที่ และการแบ่งงานกันทำ จึงเกิดการแบ่งพื้นที่ของการทำงานขึ้น นั่นคือ พื้นที่สาธารณะ / นอกบ้าน และ พื้นที่ส่วนตัว / ในบ้าน พื้นที่สาธารณะที่ถูกครอบครองโดยผู้ชายมาเป็นเวลานาน ในการทำหน้าที่

หาเลี้ยงครอบครัว ได้รับการยกย่องว่าเป็นงานที่มีคุณค่า มีอำนาจ มีศักดิ์ศรี ในขณะที่คนที่ทำงานในพื้นที่ส่วนตัว ซึ่งเป็นพื้นที่ของผู้หญิงจากการผูกติดอยู่กับสรีระร่างกายของผู้หญิง ในเรื่องของ การผลิตลูก ดูแลให้ความรัก จัดหาอาหารให้กับทุกคนในครอบครัว ฯลฯ กลับไม่ถูกให้คุณค่า และ ถูกมองว่าไม่มีอำนาจ เพราะงานบ้านเป็นงานที่ไม่ได้อยู่ในसारบบของระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม เนื่องจากงานบ้านเป็นงานที่ทำโดยไม่มีค่าตอบแทนเช่นงานนอกบ้าน งานบ้านไม่มีผลกับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจทั้งภายในและภายนอกประเทศ ด้วยวิธีคิดเช่นนี้ งานบ้านจึงไม่ได้รับการยอมรับว่าเป็น “งาน”

แม้ปัจจุบันที่ผู้หญิงก้าวออกมาทำงานในพื้นที่นอกบ้านมากขึ้น มีสิทธิ อำนาจในการ ต่อรองมากขึ้น แต่เมื่อกลับถึงบ้าน ผู้หญิงยังคงเป็นฝ่ายต้องรับผิดชอบงานในบ้านมากกว่าผู้ชาย ซึ่งทำให้ผู้หญิงต้องทำงานหนักเพิ่มขึ้นเป็นสองเท่า ด้วยลักษณะความคิดเช่นนี้เองที่ให้นักสตรีนิยมกระแสจำนวนมากหันกลับมาให้ความสนใจในพื้นที่ส่วนตัวของผู้หญิงมากขึ้น กล่าวคือ นักสตรีนิยมจำนวนมากเห็นว่าการแบ่งงานกันทำระหว่างอำนาจในพื้นที่สาธารณะ และความรักกับ พื้นที่ส่วนตัว เป็นระบบที่กดขี่ผู้หญิง ดังนั้นจึงให้ความสนใจในการวิเคราะห์ถึงสำคัญของ “ครอบครัว” ในฐานะที่เป็นพื้นที่ส่วนตัว ที่ใกล้ชิดและผูกพันกับผู้หญิงมากที่สุด แต่ก็กดขี่ ครอบครัวผู้หญิงมากที่สุดเช่นกัน ครอบครัวถูกนำเสนอให้ดูราวกับว่าเป็นสิ่งที่เป็นธรรมชาติ เป็น อิสระ เป็นสากล ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ ที่ประกอบไปด้วยความสัมพันธ์ระยะยาวที่เข้มแข็ง รวมทั้งเป็นแหล่งสำคัญของความมั่นคง ปลอดภัย ระเบียบ และความต่อเนื่องทางวัฒนธรรม ในฐานะที่เป็นกำแพงของการปกป้องความอ่อนแอและความเสียหายทางศีลธรรม ที่สำคัญที่สุดคือ ครอบครัวเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ความเป็นเพศ และอุดมคติต่างๆทางสังคม ในฐานะที่เป็น แหล่งพื้นฐานของการบ่มเพาะในเรื่องของ ความรัก การเลี้ยงดู ความเป็นแม่ การเสียสละตัวตน ภาระหน้าที่ของความเป็นผู้ชาย การปกป้องดูแล ตัวตน ศีลธรรม วัฒนธรรม ฯลฯ รวมถึงการ ต่อต้าน¹

แม้นักสตรีนิยมกระแสหลักจะอธิบายว่า สถาบันครอบครัวเป็นสถาบันที่ใกล้ชิดผู้หญิง ที่สุดและขณะเดียวกันก็กดขี่ผู้หญิงมากที่สุด และเป็นกลไกสำคัญประการหนึ่งของการแสดงออก ซึ่งอำนาจที่เหนือกว่าของผู้ชายในระดับสถาบันพื้นฐาน สะท้อนให้เห็นความไม่เท่าเทียมระหว่าง

¹Rajni Pakriwala, “Family : Power Relations and Power Structures,” Routledge International Encyclopedia of Women : Global Women’s Issues & Knowledge Vol.II (2000):p. 669.

เพศที่ครอบคลุมทั้งในระดับครอบครัวและในระดับโครงสร้างต่างๆทางสังคมนั้น สำหรับชั้นการมองครอบครัวด้วยเลนส์ของสตรีนิยมกระแสหลักเพียงอย่างเดียวนั้น ทำให้ไม่เห็นมิติที่ยืดหยุ่น เส้นไหลของอำนาจในสถาบันครอบครัว และทำให้มีติดต่อกับปฏิบัติการของอำนาจ จึงไม่สามารถเห็นการต่อสู้ ต่อรองที่มีอยู่ในความสัมพันธ์แบบครอบครัว ดังที่ สตีวี แจ็คสัน (Stevi Jackson) ได้กล่าวไว้ว่า “การวิจารณ์แบบเฟมินิสต์ ไม่ควรอ่านเพียงแค่สิ่งชั่วร้ายได้ปกคลุมชีวิตครอบครัวทุกมุมมอง รวมถึงไม่ควรต่อต้านผู้หญิงที่ใช้ชีวิตครอบครัว แต่ยังมองได้เห็นความเป็นไปได้ของโอกาสและการต่อต้าน”²

คำอธิบายของนักสตรีนิยมกระแสหลักที่สะท้อนภาพของสถาบันครอบครัวว่าเป็นสถาบันชั่วร้ายที่ดำรงและรักษาไว้ซึ่งอำนาจของผู้ชายในการกดขี่ผู้หญิง โดยมีผู้หญิงเป็นผู้ถูกระแต่เพียงอย่างเดียว นั้น ไม่สามารถอธิบายปรากฏการณ์ของความรุนแรงในครอบครัวของชั้นได้อย่างลึกซึ้งพอ ดังเช่นคำกล่าวของ แมรี เมย์นาร์ด (Mary Maynard) ที่ว่า “การมองครอบครัวในฐานะที่เป็นรูปแบบของการกดขี่ผู้หญิงเพียงอย่างเดียว เป็นหนทางที่อันตราย ในฐานะที่เป็นมายาคติที่เป็นแบบฉบับของครอบครัวเดี่ยวของความสัมพันธ์แบบต่างเพศ ชนชั้นกลาง ผิวขาว”³

บทความของ เอ เอ็ม ชา (A.M. Shah) ในเรื่อง “Family Structure”⁴ แสดงความคิดเห็นที่น่าสนใจว่า การนำเสนอภาพครอบครัวเดี่ยว ที่ประกอบด้วยสมาชิก พ่อ แม่ ลูก ในลักษณะที่เป็นกลุ่มทางสังคมที่เป็นสากลนั้น เป็นรูปแบบครอบครัวพื้นฐานของสังคมยุโรป-อเมริกัน มากกว่าความเป็นจริงของครอบครัวในระดับสากล ดังนั้นการวิเคราะห์ครอบครัวควรต้องใช้มุมมองที่หลากหลาย ไม่ควรใช้ภาพเหมารวม ของความเป็นครอบครัวเดี่ยวแบบเดียวมาอธิบายอย่างเป็นสากล เนื่องจากครอบครัวเดี่ยวที่นักสตรีนิยมกระแสหลักพยายามนำเสนอ นั้น เป็นภาพเสนอที่ไม่เพียงพอ และนำมาสู่ความเข้าใจผิด ของความเป็นจริงที่เป็นรูปธรรม เพราะครอบครัวเดี่ยวที่พบเห็นนั้นมีความสัมพันธ์ที่ซับซ้อน แตกต่างกันไปตามแต่ละสังคม หรือแม้แต่ในสังคมเดียวกัน ก็มีความแตกต่างที่ซับซ้อนทางสังคมอีกด้วย เช่น ลักษณะครอบครัวของคนรวย-คนจน, ครอบครัวของ

²Stevi Jackson, “Women and the Family,” in Women's Studies : A Reader, pp.177-200.

³Mary Maynard, “Violence Towards Women,” in Thinking Feminist : Key Concepts in Women's Studies, pp. 74-98.

⁴A. M. Shah, “Family Structures,” Routledge International Encyclopedia of Women : Global Women's Issues & Knowledge Vol. II, (2000):691-695.

ชนชั้นสูง-ชนชั้นต่ำ เป็นต้น ดังนั้นแม้ว่าครอบครัวจะถูกวิเคราะห์และตอกย้ำจากนักสตรีนิยม กระแสหลักจำนวนมาก หรือจากการศึกษาเพศวิถีว่า โครงสร้างของทุกครอบครัวเป็นระบบของ อำนาจและการใช้อำนาจของผู้ชายเหนือผู้หญิงและลูก แต่ว่าภาวะการกดขี่ ครอบครัวนี้ไม่ได้เป็นสากล การมองข้ามความหลากหลายนี้จึงเท่ากับเป็นการมองข้ามความเป็นจริงทางสังคม

ดังนั้นฉันจึงต้องการแสดงให้เห็นว่า ครอบครัว มีความแตกต่าง หลากหลาย กันตามแต่สภาพเวลา สถานที่ ชนชั้น เชื้อชาติ ดังเช่น ผู้หญิงในเอเชีย แอฟริกา ละตินอเมริกา และผู้หญิงผิวสีในประเทศที่พัฒนาแล้ว ก็มองรูปแบบของครอบครัวและรูปแบบของอำนาจในฐานะที่ไม่สามารถทำหน้าที่ได้ หรือ บกพร่องต่อหน้าที่ (dysfunction) ตามการนิยามของนักสตรีนิยมกระแสหลัก เนื่องจากการศึกษาความเป็นชายขอบของนักสตรีนิยม พบว่าภายใต้บริบทที่หลากหลาย ความมั่นคงของครอบครัวมีความสำคัญกับการอยู่รอดของคนอีกเป็นจำนวนมาก ไม่ใช่เฉพาะผู้หญิง โดยเฉพาะคนที่ถูกปกครอง ควบคุมโดยคนอื่น ซึ่งหมายรวมถึง ทาส คนผิวดำ คนจน และคนกลุ่มอื่นๆที่ถูกเอาเปรียบ โดยเฉพาะประเด็นเรื่องความรัก และอำนาจที่อยู่ภายในความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิด ทำให้โครงสร้างทางอำนาจในครอบครัวยากที่จะเข้าใจ⁵ หรือแม้แต่ผู้หญิงที่อยู่ในประเทศเดียวกันอาจมีประสบการณ์ของความเป็นครอบครัวที่แตกต่างกันก็ได้ ดังนั้นจึงไม่สามารถอธิบาย ครอบครัวในลักษณะที่ครอบครัวเป็นพื้นที่ของการกดขี่ ครอบครัวผู้หญิงเพียงอย่างเดียว นอกจากนี้การนำรูปแบบของครอบครัวเดี่ยวแบบตะวันตกมาใช้ในวัฒนธรรมแบบสังคมไทย ได้สร้างมายาคติของครอบครัวเดี่ยวให้เกิดขึ้น ซึ่งได้ทำร้ายครอบครัวอื่นที่แตกต่าง ดังเช่นประสบการณ์ที่เกิดขึ้นกับครอบครัวของฉัน

ครอบครัวพ่อ

แม่เล่าให้ฉันฟังว่า พ่อของพ่อ (ก๋ง) เป็นคนจีน แต่แม่ของพ่อ (ย่า) เป็นคนไทย พ่อเป็นลูกคนที่ 5 จากพี่น้องทั้งหมด 16 คน ก๋งไม่ได้ประกอบอาชีพอะไร วันๆเอาแต่เล่นไพ่ ไม่ดูแลลูกๆ แต่ย่าเป็นผู้หาเลี้ยงครอบครัวโดยการค้าขายของทะเลในตลาด จึงไม่ได้ทำหน้าที่ของความเป็นแม่ที่ควรจะต้องดูแลลูกๆและงานบ้าน เนื่องจากครอบครัวพ่อเป็นครอบครัวใหญ่ ทำให้แม่ไม่มีเวลาดูแล

⁵Rajni Pakriwala, "Family : Power Relations and Power Structures," Routledge International Encyclopedia of Women: Global Women's Issues & Knowledge p.670.

อบรม สั่งสอนลูกๆได้อย่างทั่วถึง โดยเฉพาะลูกผู้ชาย ในขณะที่ลูกผู้หญิงต้องช่วยแม่ค้าขาย ดังนั้น ลูกผู้ชายจึงถูกปล่อยปละละเลย ชีวิตและอนาคตของลูกผู้ชายจึงไม่มีใครใส่ใจ ลูกๆต้องดูแล ขวนขวาย และเอาตัวรอดด้วยตัวเอง พี่น้องของพ่อรวมทั้งพ่อเรียนไม่สูง ส่วนมากเรียนจบ ประถมศึกษาปีที่ 4 ชีวิตส่วนใหญ่ของพ่อหลังจากจบ ประถมศึกษาปีที่ 4 จึงวนเวียนอยู่ในบ่อนการพนันและวงการนักร้อง

แม่เล่าอีกว่า ส่วนก่งวันๆไม่ทำอะไร ได้แต่เข้าบ่อน พอเงินหมดก็กลับมาเอาเงินที่บ้าน ถ้าไม่ให้ ก็อาละวาด ไร้วาย ทำลายข้าวของ บางครั้งก่ง “ออกฤทธิ์” ด้วยการทุบโทรมคนทั้งลงไปในคลองหน้าบ้าน ด้วยลักษณะครอบครัวของพ่อที่เป็นเช่นนี้ ทำให้ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวของพ่อเป็นไปในลักษณะที่ต่างคนต่างอยู่ ไม่สนใจกัน ต่างคนต่างเอาตัวรอด มีระยะห่าง (distance) ในความสัมพันธ์ของคนในครอบครัว และด้วยลักษณะครอบครัวของพ่อที่เป็นเช่นนี้จึงมีผลต่อการเรียนรู้ในบทบาท หน้าที่ของความเป็นพ่อในลักษณะเช่นเดียวกับครอบครัวที่พ่อเติบโตมา ซึ่งจะส่งผลต่อการทำหน้าที่พ่อในครอบครัวของฉัน และสามารถทำให้เข้าใจได้ว่า ครอบครัวเป็นสถาบันพื้นฐานของการการเรียนรู้บทบาททางเพศ หรือ เพศสถานะ (how to do gender) นั้นเอง

ครอบครัวพ่อสู่ครอบครัวของฉัน

หากมองจากภายนอกอาจเห็นได้ว่าครอบครัวของฉันเป็น “ครอบครัว” ที่สมบูรณ์ ครอบครัวหนึ่ง กล่าวคือ เป็นครอบครัวเดี่ยว เฉกเช่น ครอบครัวสมัยใหม่ทั่วไป ที่ประกอบไปด้วย สมาชิกในครอบครัว ดังนั้นคือ พ่อ แม่ และ ลูกทั้ง 4 คน ครอบครัวของฉันมีฐานะปานกลางตามแบบของครอบครัวฐานะชนชั้นกลางทั่วไป พ่อและแม่รับราชการ จึงมีหน้าที่การงานที่มั่นคง และเป็นคนมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักในตำบล สามารถส่งเสียให้ลูกๆเรียนหนังสือได้ในระดับที่ตนเองต้องการ

แม้ครอบครัวของฉันจะมีความสมบูรณ์ตามแบบฉบับครอบครัวเดี่ยว หากแต่ไม่ใช่ครอบครัวเดียวที่มีความอบอุ่น การแสดงออกซึ่งความรัก ความห่วงใย ความสนิทสนมกลมเกลียว อย่างเปิดเผยตามที่รัฐบาล หรือสื่อต่างๆพยายามนำเสนอ เพราะความสัมพันธ์และความผูกพันของคนภายในครอบครัวเป็นไปในแบบห่างเหิน ไม่มีความสนิทสนมทั้งทางกายและวาจา กล่าวคือ ไม่มีการกอด การแสดงออกทางร่างกาย หรือการพูดคุยอย่างเป็นกันเอง เป็นต้น

ในสมัยที่ฉันเป็นเด็ก เมื่อฉันคิดถึงความเป็น “ครอบครัว” ครอบครัวของฉันไม่เคยมีภาพของพ่อรวมอยู่ด้วย กล่าวคือ เมื่อพูดถึงครอบครัวของฉัน ภาพความผูกพันในครอบครัวจะมี

เพียงแม่และน้องของฉันเท่านั้น พ่อไม่เคยอยู่ในความทรงจำดีๆ ของฉันเลย มีเพียงแต่แม่ที่ทำตัวเป็นทั้งพ่อและแม่ในเวลาเดียวกัน แม่จะเป็นทุกอย่างของครอบครัว เช่น ทำกับข้าว ซักผ้า รีดผ้า ทำความสะอาดบ้าน ทั้งๆ ที่ในเวลาเช้าการปกติ แม่ก็ต้องเป็นครูสอนในโรงเรียนประถมศึกษาใกล้บ้านด้วย แม่เป็นทุกอย่างของลูกๆ แม่รับผิดชอบเรื่องส่วนตัวทุกอย่างของลูกๆ โดยเฉพาะเรื่องการเรียน ทุกเรื่องที่เกี่ยวข้องกับตัวลูกคือภาระหน้าที่ของแม่ทั้งหมด เช่น การสอนการบ้านให้ลูกๆ, การพาลูกๆ ไปสมัครเรียนต่อในชั้นมัธยมที่ 1 หรือ มัธยมที่ 4, การประชุมผู้ปกครองของโรงเรียนลูกๆ ฯลฯ ในขณะที่ 24 ชั่วโมงของแม่ต้องยุ่งอยู่กับภารกิจการสอนหนังสือของท่านเอง เรื่องงานบ้าน และเรื่องของลูกๆ อันรวมถึงสมาชิกในบ้านคนอื่นๆ ด้วย จนแทบไม่มีเวลาให้กับตัวเอง แต่ 24 ชั่วโมงของพ่อในความทรงจำของฉันช่างแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง ฉันรู้จักพ่อแต่เพียงในนามเท่านั้น ฉันไม่รู้จักพ่อในทางปฏิบัติ ของการให้เวลากับลูกๆ หรือเรื่องต่างๆ ภายในครอบครัวเลย ดังนั้นฉันจึงไม่รู้ว่าคนที่ เป็นพ่อต้องเป็นอย่างไรเพราะพ่อไม่เคยอยู่ และไม่เคยใช้เวลาร่วมกันกับลูกๆ เลย หรือถ้าอยู่ก็ไม่มีการพูดคุย ถามไถ่กัน

ฉันไม่เคยตั้งคำถามกับบทบาท หน้าที่ของความเป็นพ่อ หรือรู้สึกเสียใจที่พ่อไม่เคยทำหน้าที่ใดๆ ในบ้านเลย จนกระทั่งฉันได้ยินเพื่อนๆ ในโรงเรียนคุยถึงพ่อ จึงทำให้ฉันรู้จักว่าพ่อคืออะไร ทำหน้าที่อะไรจากเรื่องเล่าของเพื่อนๆ ฉันที่มักเล่าให้ฉันฟังถึงความสนิทสนม ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างพ่อและลูก เมื่อเป็นเช่นนั้น จึงทำให้ฉันย้อนกลับมาคิดถึงพ่อของตัวเอง ซึ่งทำให้ฉันรู้สึกว้าพว้าของฉันแตกต่างจากพ่อของเพื่อนๆ ฉัน พ่อของฉันเป็นพ่อที่เป็นนามธรรม ฉันรู้ว่าในครอบครัวของฉันมีพ่ออยู่ด้วย แต่ว่าพ่อของฉันนั้นช่างห่างไกล จับต้องไม่ได้ ใกล้ชิดไม่ได้ ฉันรับรู้ จากการพบเห็นว่า ฉันมีพ่ออยู่ แต่ไม่รู้สึกว่าพ่อได้อยู่กับฉันจริงๆ

ครอบครัวแม่

แม่เล่าให้ฟังว่า แม่เกิดที่สุพรรณบุรี ครอบครัวแม่ประกอบไปด้วย ยายทวด ยาย (แม่ของแม่ฉัน) น้องสาวที่เกิดจากพ่อเดียวกัน 1 คน และน้องชายต่างพ่ออีก 2 คน แม่ไม่เคยเห็นหน้าพ่อของแม่มาก่อน สิ่งเดียวที่แม่รู้เกี่ยวกับพ่อของแม่ก็คือ พ่ออยู่ที่กระท่อมแบบ สมัยเด็กชีวิตแม่และน้องๆ ลำบากมาก เพราะครอบครัวมีฐานะยากจน แม่เป็นคนเรียนหนังสือเก่ง สอบขอทุนเรียนฟรีได้ตลอดจนกระทั่งจบวิทยาลัยครูสมัยนั้น ในวัยเด็กของแม่ไม่ได้ไปเล่นกับเพื่อนๆ เหมือนคนอื่นชนมก็ไม่เคยได้กิน เพราะไม่มีเงิน แต่แม่กับน้องสาวแม่มักไปปิ่นต้นฝรั่ง ชมพู่เก็บผลไม้กินกันแทนขนม แม่ต้องช่วยยายทำงานบ้าน ดูแลน้อง และช่วยทำขนมขาย บ่อยครั้งแม่กับน้องสาวแม่ต้องไป

รับจ้างเก็บพริกตามไร่พริก แม่บอกว่าแม่มีวิธีการเก็บพริก คือต้องเอามือรองตรงส่วนที่จะเด็ดพริก แล้วก็รู้ดเอาพริกออกมา พริกเม็ดเล็กให้กิโลละ 75 สตางค์ พริกเม็ดใหญ่ให้กิโลละ 50 สตางค์ เพราะเก็บง่ายกว่า วันหนึ่งแม่ได้เก็บ 10 บาท

แม่ไม่เคยคิดจากสุพรรณบุรี จนกระทั่งแม่กำลังเรียนอยู่ชั้น ประถมศึกษาปีที่ 7 แม่ต้องหยุดเรียนกลางคัน(จะกล่าวถึงสาเหตุของการหยุดเรียนในเรื่องของความเป็นแม่) และออกเดินทางไปตามหาพ่อที่กระทู้มแบนพร้อมกับน้องสาว พอมาถึงพ่อของแม่ก็จำแม่ไม่ได้ แต่พ่อของแม่ได้มีครอบครัวใหม่เรียบร้อยแล้ว และมีลูกอีก 3 คน แต่พ่อและแม่เลี้ยงก็ให้แม่กับน้องสาวอาศัยอยู่ด้วย โดยการส่งเรียนแต่แม่กับน้องสาวต้องช่วยแม่เลี้ยงทำงานในร้านขายข้าวต้มได้รุ่งไถ่บ้านแม่ร้านนี้แม่เลี้ยงจะเป็นเจ้าของเอง แต่ลูกๆของแม่เลี้ยงไม่เคยต้องมาช่วยทำงาน เหมือนที่แม่ฉันและน้องสาวต้องทำจนกระทั่งร้านปิด นั่นคือ ประมาณปี 3 แม่เลี้ยงร้ายกับแม่และน้องสาวมาก ทั้งดู ด่า และทุบตี แม่บอกว่าแม่กับน้องสาวทนทำงานหนักอย่างมาก เพราะมีโอกาสได้ขโมยเงินจากตรงนั้นส่งไปให้ยายที่สุพรรณบุรี โดยการขโมยครั้งละ 25-50 สตางค์ แล้วแอบโยนเงินใส่กระป๋องหรือตุ่มน้ำของร้านขายดอกไม้ข้างๆร้านข้าวต้ม พอร้านปิดก็ไปเปิดเอาเงินออกมา เดือนหนึ่งแม่สามารถส่งเงินให้ยายได้หลายร้อยบาทเพื่อให้ยายใช้เลี้ยงดูน้องชายอีกสองคน

ในช่วงที่แม่ทำงานที่ร้านข้าวต้มนั้น แม่ได้พบกับพ่อของฉัน พ่อมาที่ร้านเพราะเพื่อนพ่อชอบน้องสาวแม่ต้องการมาจีบ จึงชวนพ่อมาเป็นเพื่อน จนกระทั่งแม่และน้องสาวทนการทารุณของแม่เลี้ยงไม่ไหวจึงมีปากเสียงกัน แม่และน้องสาวจึงถูกส่งตัวไปที่บ้านญาติของพ่อในกรุงเทพฯ และเรียนหนังสือที่นั่น โดยช่วยดูแล ทำความสะอาดบ้านให้อาที่แม่ไปอยู่ด้วย ในขณะที่น้องสาวก็ไปอาศัยอยู่กับอาอีกคนหนึ่ง จนกระทั่งแม่และน้องสาวได้มีโอกาสกลับสุพรรณบุรีอีกครั้งหนึ่ง แม่จึงกลับไปอยู่บ้านและเรียนจนจบ มศ.3 จากที่นั่น และตั้งใจสมัครเรียนต่อที่วิทยาลัยครูนครปฐม ด้วยสาเหตุที่ว่าเมื่อเรียนจบทางราชการจะให้บรรจุทำงานได้เลย ซึ่งเศรษฐกิจของครอบครัวแม่ขณะนั้นทำให้แม่เลือกที่จะเรียนทางนี้เพื่อจบออกมาก็สามารถทำงานหาเงินได้ทันที แต่ถึงแม่แม่จะสอบเข้าเรียนได้ และได้ทุนเรียนฟรี แต่ค่าใช้จ่ายอีกหลายอย่างที่แม่ต้องจ่ายเอง แม่ไม่มีเงินเรียน แม่เสียใจ และร้องไห้อยู่แถวบ้านของพ่อในกระทู้มแบน พ่อของฉันผ่านมาเห็นแม่ร้องไห้ จึงถามว่าเป็นอะไร เกิดอะไรขึ้น เมื่อแม่เล่าให้พ่อฟัง พ่อจึงให้เงินแม่ และส่งให้แม่เรียนตั้งแต่นั้นมา แม่กับพ่อจึงคบหา คู่อใจกันตั้งแต่ตอนนั้น แม้ว่าคนแถวนั้นจะมองว่าพ่อเป็นนักเลง ไม่ทำงาน แต่พ่อก็ช่วยเหลือทางการเงินให้แม่ฉันตลอด โดยการ ไปช่วยย่า (แม่ของพ่อ) ขายของทะเลในตลาดบ้างเป็นบางครั้ง แล้วก็ "จิ๊ก" เงินจากย่า มาให้แม่ได้ใช้จ่าย เรียนต่อ แม่บอกว่าก่อนที่จะมาคบกับ

แม่ฉัน พ่อเป็นคนเจ้าชู้ แต่หลังจากที่มาคบกับแม่ฉันพ่อก็เลิกเจ้าชู้ไปพักใหญ่ แต่ก็กลับมาเจ้าชู้เหมือนเดิมอีกหลังจากนั้นได้ไม่นาน

ครอบครัวของฉันและแม่

ในครอบครัวที่ฉันเกิดมา บ้านที่ฉันอยู่ประกอบไปด้วย แม่ พ่อ ยาย และน้องชายแม่อีก 2 คน ที่ย้ายตามมาอยู่ที่กระทู้แบนด้วยกันทั้งหมด ตัวฉัน และน้องสาว (น้องสาวของแม่เรียนพาณิชย และอาศัยอยู่กับอาที่กรุงเทพฯ) ภาพที่ติดตาฉันอยู่ตลอดเวลา คือ ภาพที่แม่และยายไม่เคยอยู่นิ่ง ต่างก็ช่วยกันทำงานทุกอย่างในบ้าน ตั้งแต่ทำกับข้าว ซักผ้า รีดผ้า ภูบ้าน ด้วยความที่สมาชิกในบ้านหลายคน มีทั้งเด็กเล็กที่กำลังโตอย่างฉันและน้องสาว รวมถึงน้องชายแม่อีก 2 คนที่กำลังอยู่ในวัยเรียน ดังนั้นรายได้จากการทำงานครูเพียงอย่างเดียวของแม่จึงไม่เพียงพอ หรือแม้แต่การหารายได้พิเศษเข้าบ้านอย่างเช่น พับถุงกระดาษขาย เป็นถุงกระดาษที่ไว้ใช้สำหรับใส่ไข่เต่ากล้วยแขกตามงานวัดสมัยก่อน หรือการเสียบหวี ก็คือ การเสียบท่อนสแตนเลสท่อนสั้นๆ เข้ากับตัวแปรงตรงส่วนที่ใช้สำหรับแปรงผม หวี 100 อัน ได้ 10 บาท

สมัยที่แม่มีฉัน แม่ลำบากมาก แม่จะขี้นมขงให้ฉันกินยังไม่มี พ่อก็ไม่มาช่วยดูแล ส่งเสีย และมีเรื่องให้ทะเลาะกันเป็นประจำ แม่จึงต้องหาทางดิ้นรนในการเลี้ยงดูอีกหลายชีวิตในบ้านของแม่ แม่เล่าว่าแม่ไปขอกู้ยืมเงินจากธนาคารหลายแห่ง เพื่อนำเงินมาลงทุน เป็นจำนวนเงิน 20,000 บาท แต่ไม่มีที่ไหนให้กู้ จนกระทั่งมาที่ธนาคารไทยพาณิชย์ แม่มีโอกาสดำเนินไปคุยกับผู้จัดการ แม่ร้องไห้ออกมาเพราะอัดอั้นตันใจมาก และอธิบายให้ผู้จัดการธนาคารในขณะนั้นฟังถึงความต้องการเงินจำนวนนี้ ผู้จัดการอนุมัติเงินกู้ให้แม่ แม่บอกว่าเงินก้อนนี้เป็น “โอกาส” ทำให้แม่ได้มีวันนี้ แม่ยังจำผู้จัดการคนนั้นได้ไม่มีวันลืม เมื่อนำเงินจำนวนนั้นไปออกเงินกู้ โดยมีน้องชายทั้งสองคนของแม่ผลัดกันไปเก็บดอกรายวัน และนำเงินไปซื้อของเพื่อเอาไปขายผ่องต่อ เช่น โทรศัพท์ กระติกน้ำร้อน ตู้เย็น วิทยุ และของใช้ต่างๆในบ้าน ฯลฯ เมื่อฉันโตแล้วและได้มีโอกาสขบรวบพาแม่ไปเรียนป.โทที่นครปฐม แม่ยังเคยชี้ให้ฉันดูสถานที่ที่แม่เคยไปขายของผ่องให้ฉันดู โดยบอกว่าเมื่อก่อนตรงแถวนี้มาลำบากมาก แม่ต้องนั่งรถสองแถวจากกระทู้แบนมาจนถึงนครปฐมเพื่อมาเก็บเงินผ่องของ เป็นต้น ทุกครั้งที่แม่ย้อนรำลึกถึงเรื่องราวครั้งเก่าๆในอดีตของแม่ให้ฉันและน้องๆฟัง ไม่ว่าจะเป็นความทุกข์ ความสุข ความลำบากยากแค้น แม่มักจะเล่าเรื่องเหล่านี้ด้วยรอยยิ้ม ที่ตามมาด้วยแรงคิด และคำสั่งสอนในเรื่องของชีวิตอยู่ตลอดเวลา

พ่อของฉันและมายาคติของความเป็นครอบครัว

ในความคิดของฉัน ฉันไม่เคยรู้สึกว่าการเป็นครอบครัวมีปัญหา แม้ว่าความสัมพันธ์ในครอบครัวฉันจะมีลักษณะเช่นที่กล่าวมา บ่อยครั้งฉันรู้สึกว่าแม้ในครอบครัวจะไม่มีพ่ออยู่ก็ไม่ได้ก่อให้เกิดความแตกต่างอะไรขึ้น แต่ในความรู้สึกในใจลึกๆ ของฉันแล้วฉันก็ยังสงสัย ใครรู้อยู่ดีว่า ความเป็นครอบครัวและความเป็นพ่อ ที่สมบูรณ์ หรือครอบครัวที่อบอุ่นในความรู้สึกนั้นเป็นเช่นไร คนที่เป็นพ่อต้องปฏิบัติตัวเช่นไร หรือเป็นอย่างไร ซึ่งสิ่งเหล่านี้ฉันได้รับรู้จากคำบอกเล่าของเพื่อนฉันเกี่ยวกับพ่อ นั่นคือ การเป็นพ่อที่เป็นคนดูแล เอาใจใส่ อบรมสั่งสอนลูกๆ พยายามให้ความใกล้ชิดสนิทสนมเหมือนเพื่อน ให้ความอบอุ่นโดยการแสดงออกซึ่งความรัก ให้คำแนะนำให้ความช่วยเหลือในด้านต่างๆยามเมื่อลูกต้องการ ฯลฯ สิ่งเหล่านี้คือรูปแบบของพ่อที่ดี หรือพ่อที่ควรจะเป็น ที่ฉันได้เรียนรู้บทบาท หน้าที่ของพ่อจากการเล่าของเพื่อนฉัน นอกจากนี้ความเป็นพ่อที่ดียังถูกตอกย้ำให้ชัดเจนลงไปอีกจากสื่อต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น ทางทีวี เช่น ละคร โฆษณา ฯลฯ ซึ่งเมื่อเห็นภาพสมาชิกในครอบครัว จะมีพ่อ แม่ ลูก มาร่วมทำกิจกรรม ร่วมพูดคุยสังสรรค์ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างพร้อมหน้า และมีความสุข เป็นต้น เมื่อเป็นเช่นนี้สิ่งที่ค้างคาใจฉันอยู่ตลอดเวลา คือ พ่อของฉันทำไมไม่เหมือนพ่อเพื่อนฯ หรือเหมือนพ่อในโฆษณาโทรทัศน์ เกิดอะไรขึ้นกับครอบครัวของฉัน ถ้าพ่อฉันเป็นอย่างพ่อของเพื่อนฉัน หรือเป็นอย่างในโทรทัศน์ ครอบครัวของฉันคงจะอบอุ่นและน่าอยู่มากขึ้น

การเป็น “ครอบครัวที่สมบูรณ์, ที่ดี” ตามแบบฉบับที่รัฐพยายามเสนอภาพ (represent) ความเป็นครอบครัวที่สมบูรณ์ และอบอุ่น ผ่านการรณรงค์ตามสื่อต่างๆ เช่น ครอบครัวที่ดีต้องมีลักษณะของการที่ต้องมีสมาชิกครอบครัวอยู่กันอย่างพร้อมหน้านั่นคือ พ่อ แม่ และลูก โดยที่พ่อแม่มีบทบาทและหน้าที่สำคัญในการแสดงออกซึ่งความรัก ความห่วงใยกับลูกๆ จึงจะเป็นครอบครัวที่สมบูรณ์และอบอุ่นได้ ซึ่งความเป็นครอบครัวที่อบอุ่นนี้กลายเป็นตัวแปรที่สำคัญในการเสริมสร้างผลในแง่บวกให้กับสุขภาพกายและสุขภาพจิตของลูกๆ ที่สามารถส่งผลต่อพัฒนาการที่ดีต่อการเจริญเติบโตของลูกๆ กล่าวคือ ครอบครัวที่อบอุ่นและความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัวจะเป็นตัวชี้วัดสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่แข็งแรงสมบูรณ์ของเด็กๆ รวมถึงภาวะการเจริญเติบโตที่ดีของเด็กด้วย ในแง่นี้ หากครอบครัวขาดผู้ที่จะมาแสดงบทบาทของการเป็น พ่อ แม่ หรือ ผู้เป็นพ่อ แม่ ไม่สามารถแสดงบทบาทของความเป็นพ่อ แม่ ที่ดีในแบบที่ควรจะเป็นตามที่รัฐนำเสนอภาพ จึงเท่ากับว่า พ่อ แม่ได้ทำหน้าที่บกพร่อง เป็นครอบครัวที่ผิดปกติ เมื่อเด็กเกิดมีปัญหาขึ้นมาไม่ว่าจะเรื่องอะไรก็ตาม ครอบครัวจะถูกนำมาพิจารณาเป็นอันดับแรก โดยการมอง

ว่าเด็กเหล่านี้เป็น “เด็กมีปัญหา” เพราะ “ครอบครัวขาดความอบอุ่น” คำสันนิษฐานนี้เคยเกิดขึ้นกับฉันเช่นกัน เนื่องจากพ่อฉันไม่สามารถทำหน้าที่ หรือแสดงบทบาทของความเป็นพ่อได้อย่างที่ฉันเรียนรู้จากเพื่อนหรือสื่อต่างๆ จึงทำให้ฉันรู้สึกแปลกแยกกับเพื่อนๆ และรู้สึกอยู่ตลอดเวลาว่าครอบครัวฉันไม่อบอุ่น ซึ่งการด่วนสรุปเช่นนี้เป็นการให้เหตุผลที่ตื้นเขินอย่างมาก

ดังนั้นการเสนอภาพความเป็นครอบครัวที่สมบูรณ์เช่นนี้ ได้ปิดกั้น กดทับ ความเป็นครอบครัวที่แตกต่างไปจากนี้ให้กลายเป็น ครอบครัวที่ไม่สมบูรณ์ หรือเป็นอื่นไป ซึ่งเท่ากับเป็นการลดทอนและบิดเบือนภาพของความเป็นครอบครัวแบบอื่นไป เช่น ครอบครัวที่มีแม่คนเดียวในการเลี้ยงดูลูก (single mom) หรือ ครอบครัวของคนรักเพศเดียวกัน (homosexual family) ผู้หญิงกับผู้หญิง, ผู้ชายกับผู้ชาย ฯลฯ อีกทั้งยังเป็นการสร้างมาตรฐานของความเป็นครอบครัวในอุดมคติให้เกิดขึ้นในสังคม โดยการตอกย้ำภาพของครอบครัวที่อบอุ่น สมบูรณ์ผ่านสื่อต่างๆ จนทำให้ภาพของครอบครัวที่อบอุ่นนั้น กลายเป็นความปกติ และกลายเป็นเงื่อนไขที่สำคัญของสภาพแวดล้อมที่มีผลต่อการพัฒนาการของเด็ก และการเจริญเติบโตของเด็กในสังคม นอกจากนี้ลักษณะของครอบครัวที่อบอุ่นนั้นได้สร้างความกดดันให้กับผู้หญิง และผู้ชายในแง่ของการสร้างภาพเสนอต่อการแสดงบทบาทของความเป็นพ่อ และแม่ที่ดีให้กับลูกๆ ที่เป็ความคาดหวังจากสังคม อาจกล่าวได้ว่าลักษณะความเป็นครอบครัวที่อบอุ่น โดยเฉพาะบทบาทที่สำคัญของพ่อนั้น สะท้อนให้เห็นถึงรูปแบบของครอบครัวที่ผู้เป็นพ่อต้องเป็นคนที่อบอุ่น เข้าใจและเอาใจใส่ลูกๆ

ด้วยลักษณะของการเผยแพร่ และสนับสนุนรูปแบบของครอบครัวเช่นนี้ทำให้ฉันต้องตกอยู่ในความสับสน แปลกแยก ไม่เข้าใจอยู่เป็นเวลานานว่าเกิดอะไรขึ้นกับพ่อฉัน และครอบครัวของฉัน ทำไมพ่อของฉันจึงเป็นเช่นนี้ ทำไมพ่อฉันไม่เหมือนพ่อของครอบครัวอื่นๆ ในที่สุดฉันก็พบว่ารูปแบบของความเป็นครอบครัวที่อบอุ่น ที่มีพ่อแสดงบทบาทผู้ให้ความอบอุ่น ใกล้ชิด สนับสนุน เป็นที่พึ่งพิงให้กับลูกๆ ดังเช่นที่กล่าวมาไม่ใช่ลักษณะเฉพาะของสังคมไทย เพราะครอบครัวไทยไม่เคยมี “ความอบอุ่น” แบบตะวันตก แต่บทบาทพ่อไทยตามประเพณีอยู่ที่การให้ “ความร่วมมือ” เป็น “ร่วมพิธีร่วมไทร” กับลูกเมีย คือ เน้นการดูแลอย่างห่างๆ ไม่ใช่ให้ความอบอุ่นใกล้ชิดเช่นที่นิยมกัน หากแต่ลักษณะความเป็นครอบครัวที่อบอุ่นนี้เป็นความอบอุ่นที่ถูกนำเข้า มาจากประเทศตะวันตก ซึ่งในที่สุดได้ถูกหล่อหลอม กล่อมเกลามาจนกลายเป็น รูปแบบตัวอย่างของครอบครัวไทยไปแล้ว และในที่สุดทำให้ฉันได้เรียนรู้ว่าลักษณะครอบครัวที่อบอุ่นเช่นนี้ เป็นภาพเสนออย่างหนึ่งที่รัฐต้องการส่งเสริม บทบาทของผู้ชายในมิติของความเป็นพ่อ หรือ ความเป็น

พ่อที่ควรจะเป็นภายใต้บริบทของครอบครัวให้โดดเด่นขึ้น เพื่อดึงผู้ชายให้กลับเข้ามาสู่พื้นที่ในครอบครัวที่เป็นพื้นที่ของผู้หญิง ที่ผู้หญิงครอบครองมาเป็นเวลานาน

สืบเนื่องมาจากสภาวะสังคมสมัยใหม่ที่มีระบบเศรษฐกิจแบบสังคมทุนนิยมได้ผลักดันให้ผู้หญิงออกไปทำงานในพื้นที่สาธารณะมากขึ้น การที่ผู้หญิงรุดล่าเข้าไปสู่พื้นที่ที่ผู้ชายครอบครอง และมีอำนาจมาเป็นเวลานาน จึงเป็นการสั่นคลอนอำนาจของผู้ชาย และทำให้บทบาทของผู้ชายในพื้นที่สาธารณะลดน้อยลง ขณะเดียวกันบทบาทในพื้นที่ส่วนตัว เช่น ครอบครัว ที่แต่เดิมผู้ชายมีบทบาทน้อยอยู่แล้ว หรือแทบไม่มีบทบาทเลย กลับยิ่งตอกย้ำให้เห็นสภาวะอันบอบบาง คลอนแคลนของความเป็นผู้ชายในบริบทครอบครัว ในแง่นี้จึงกล่าวได้ว่าอำนาจของผู้ชายถูกบั่นทอนลงด้วยสภาวะสมัยใหม่ อันเป็นการสั่นคลอน และบั่นทอนอำนาจของผู้ชายเป็นอย่างมาก เพราะนั่นหมายถึงการมีผลต่อตัวตน อำนาจ และการดำรงอยู่ของผู้ชาย ดังนั้นจะเห็นได้ว่าความคิดแบบความเป็นครอบครัวที่อบอุ่นโดยมีผู้ชายเข้ามามีส่วนร่วมในพื้นที่ของครอบครัวนั้น เป็นยุทธวิธีหนึ่งในการดึงผู้ชายกลับเข้าสู่พื้นที่ที่ครอบครัว เพื่อแสดงให้เห็นถึงการต่อรองทางอำนาจของผู้ชายที่เพิ่มมากขึ้นในพื้นที่ครอบครัว และที่น่าสังเกตคือ ด้วยลักษณะของการดึงผู้ชายกลับเข้าสู่อาณาบริเวณส่วนตัว เช่น ครอบครัว ด้วยการนำเสนอภาพความเป็นครอบครัวอบอุ่นที่อยู่กันพร้อมหน้าอย่างมีความสุขของ พ่อ แม่ ลูก เช่น พ่อ แม่ เล่นกับลูก, พ่ออ่านนิทานให้ลูกฟังก่อนนอน ฯลฯ ทำให้คิดได้ว่าเป็นเพราะลักษณะของครอบครัว และบทบาทของผู้เป็นพ่อเช่นนี้ไม่เคยมีอยู่ในสังคมไทย หรือ ขาดแคลนเป็นอย่างมาก จึงต้องสร้างภาพเพื่อสนับสนุนสิ่งเหล่านี้ให้เกิดมากขึ้น

ด้วยความตระหนักเช่นนี้จึงทำให้ฉันเข้าใจได้ว่า ครอบครัวแต่ละครอบครัวมีความแตกต่างกันไป และครอบครัวฉันก็เป็นหนึ่งในครอบครัวเหล่านั้น ที่ไม่ได้มีความผิดปกติแต่อย่างใด แต่เป็นเพราะมายาคติ ของความเป็นครอบครัวที่สื่อนำเสนอ โดยมีรัฐเป็นผู้สนับสนุน ได้ครอบคลุม กดทับ เบียดขับ ความเป็นครอบครัวในรูปแบบอื่นๆที่แตกต่างออกไปให้กลายเป็นความผิดปกติ ความไม่สมบูรณ์

ในความคิดของฉัน ฉันไม่อาจล่วงรู้เข้าไปในจิตใจของพ่อได้ว่า พ่อคิดเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของความเป็นพ่อไว้อย่างไร หรือพ่อได้วางขอบเขตของความเป็นพ่อไว้ตรงไหน จนกระทั่งเกิดเหตุการณ์หนึ่งขึ้นกับฉัน ที่ทำให้ฉันและพ่อเกิดการโต้เถียงกัน นั่นคือ เมื่อพ่อเห็นโครงร่างงานวิจัยของฉันด้วยความบังเอิญ ฉันเลือกทำในหัวข้อเรื่อง “ความรุนแรงในครอบครัว : การต่อรองอำนาจผ่านเรื่องเล่าในชีวิตประจำวันของแม่” เมื่อพ่อได้อ่านงานชิ้นนี้ได้เพียงหน้าแรก พ่อก็เรียกฉันไปพบ คำถามแรกที่พ่อถามฉันคือ

“ยังเคารพเขาอยู่รีเปล่า ยังเห็นเขาเป็นพ่ออยู่รีเปล่า?” และพ่อก็พูดอีกมากมายด้วยความโกรธ และความโมโหว่า เรื่องอื่นมีทำไมไม่ทำ เอาเรื่องเขามาทำทำไม ต้องการทำให้เขาเสียหายใช่ไหม เกลียดเขามากใช่ไหมถึงเอาเขาไปประจานขนาดนี้ เขาไม่ดีตรงไหน เดียวนี้เขาไม่ได้เป็นแบบเดิมแล้ว เขาเปลี่ยนแปลงแล้ว แต่ฉันยังไม่เปลี่ยนเลย เขาอยู่ข้างนอกมีแต่คนนับหน้าถือตาเขา หน้าที่ การงานเขาก็ดี เงินทองก็หามาให้ แต่ฉันซึ่งเป็นลูกกลับไม่นับถือเขา เขาส่งเสียให้ฉันเรียนสูงขนาดนี้กลับไม่มีความคิด ฉันมีความสุขมากนักใช่ไหมที่ทำให้เขาต้องอับอาย เสียชื่อเสียง”

จากคำพูดของพ่อตรงนี้ทำให้ฉันได้ตระหนักว่าพ่อเห็นว่าเรื่องครอบครัวก็ยังคงเป็นเรื่องของครอบครัวที่ไม่ควรเอาออกไปพูดให้ใครได้รู้ หรือไม่ควรเปิดเผยในที่สาธารณะ รวมทั้งการที่พ่อต้องการให้ลูกๆเคารพนับถือ ซึ่งสะท้อนให้เห็นระบบความคิดแบบสูง-ต่ำ กล่าวคือ ในครอบครัวพ่อใหญ่สุด มีอำนาจมากที่สุด แม่รองลงมา และลูกเป็นผู้ที่อยู่ด้านล่างสุด อาจกล่าวได้ว่า พ่อเป็นใหญ่แต่เพียงผู้เดียว เป็นพ่อที่ศักดิ์สิทธิ์ แต่ไม่ได้ พูดถึงในทางไม่ดีไม่ได้ รวากับเป็นพระเจ้าที่ศักดิ์สิทธิ์ (holy god) แต่ย่อส่วนลงมาให้อยู่ภายในอาณาบริเวณของบ้าน

นอกจากนี้คำพูดของพ่อยังสะท้อนให้เห็นว่าพ่อคิดว่าพ่อได้ทำหน้าที่ของ “ความเป็นพ่อ” อย่างสมบูรณ์ ไม่ได้ขาดตกบกพร่องแต่อย่างใดในความคิดของพ่อ นั่นคือ การเป็นผู้หาเงินเลี้ยงครอบครัว มีอาชีพการงานที่ดี ปฏิบัติตนในสังคมดี เป็นที่เคารพนับถือแก่คนข้างนอก ทำให้ครอบครัวเป็นที่รู้จักและมีหน้ามีตาในสังคม อันเป็นอำนาจ และศักดิ์ศรีแห่งครอบครัวและวงศ์ตระกูล ในแง่นี้ พื้นที่ของพ่อคือพื้นที่ข้างนอก หรือพื้นที่สาธารณะ ไม่ใช่พื้นที่ในบ้าน พ่อไม่มีหน้าที่อะไรในบ้าน ภาระหน้าที่บทบาทของพ่อที่มีต่อครอบครัวอยู่ในพื้นที่สาธารณะ กล่าวคือ ถ้าหากบทบาท หน้าที่การงานของพ่อในพื้นที่สาธารณะของพ่อดี นั่นหมายถึง การสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทในการเป็นผู้นำที่สมบูรณ์ของครอบครัวนั่นเอง

สิ่งนี้แสดงให้เห็นว่าลักษณะครอบครัวที่อบอุ่น หรือ การแสดงบทบาทของการเป็นพ่อที่อบอุ่นของครอบครัวแบบที่กล่าวถึงข้างต้น ไม่ได้อยู่ในความคิดคำนึงของพ่อแต่อย่างใด แต่ในความคิดของพ่อ พ่อได้ทำหน้าที่ และแสดงบทบาทของ “ความเป็นพ่อ” ได้อย่างสมบูรณ์แล้วนั่นเอง หากแต่หน้าที่และบทบาทของพอลกลับไปแสดงตนอยู่ในพื้นที่สาธารณะ ซึ่งสามารถเชื่อมโยงกลับเข้ามาสู่พื้นที่ในบ้านได้ จากการหาเงินส่งเสียให้ทุกคนในบ้านได้ใช้จ่าย ฉะนั้นการที่พ่อคิดว่าฉันทำลายชื่อเสียงของเขาในพื้นที่สาธารณะ จึงเปรียบเหมือนเป็นการทำลายตัวตนของความเป็นพ่อ และลบศักดิ์ศรีแห่งความเป็นผู้ชายของพ่อ

จากสิ่งที่พ่อสะท้อนออกมาทำให้ฉันเข้าใจได้ว่า บทบาทและหน้าที่ของพ่อคือ การเป็นผู้หาเลี้ยงครอบครัว หรือหาเงินเข้าบ้าน แต่หน้าที่ของการให้ความรัก ความอบอุ่นไม่ใช่สิ่งที่พ่อต้องแสดงออก เพราะมันขัดแย้งกับความเป็นผู้ชายของพ่อ การแสดงออกของความรู้สึกที่อ่อนโยน รวมถึงการดูแลลูกๆ เป็นหน้าที่และบทบาทที่เหมาะสมกับความเป็นผู้หญิงของแม่

จากลักษณะครอบครัวของพ่อทำให้ฉันเข้าใจได้ว่า เหตุใดพ่อของฉันจึงมีลักษณะของความเย็นชา ห่างเหิน “รักไม่เป็น” พ่อซึมซับ เรียนรู้บทบาท หน้าที่ของความเป็นพ่อ และความเป็นครอบครัวในลักษณะครอบครัวแบบที่พ่อเติบโตมา บทบาท หน้าที่ของพ่อจึงอยู่ภายนอกบ้าน ซึ่งส่งผลต่อความเป็นครอบครัวฉัน ที่ในอีกด้านหนึ่งฉันที่เป็นลูกก็ถูกกดดันจากความแปลกแยกแตกต่างของบทบาท หน้าที่ของพ่อในครอบครัวฉันกับบทบาท หน้าที่ของพ่อในครอบครัวที่ดีแบบที่รัฐนำเสนอ อันจะนำมาสู่ครอบครัวที่อบอุ่น สมบูรณ์ สิ่งเหล่านี้ได้ก่อให้เกิดความไม่เข้าใจ ความสับสนขึ้นในจิตใจฉัน เพราะฉันรู้สึกว่าครอบครัวฉันผิดปกติ บกพร่อง ทำให้ฉันตระหนักได้ว่า การนำเสนอภาพครอบครัวที่อบอุ่น สมบูรณ์โดยรัฐนั้น ได้กดทับครอบครัวที่แตกต่างออกไปให้กลายเป็นความผิดปกติ อันจะนำมาซึ่งหนทางอันตรายของความเป็นผู้ชายในการดำรงรักษาไว้ซึ่งอำนาจในครอบครัว ซึ่งในบทต่อไป จะกล่าวถึงพ่อ ที่ศึกษาไปถึงรายละเอียดของความเป็นผู้ชายของพ่อในบริบทครอบครัว ในการเป็นเหมือนเหรียญที่มีสองด้าน กล่าวคือ ภายใต้วงศ์ตระกูลที่ผู้ชายเป็นใหญ่นี้ความเป็นผู้ชายนำมาซึ่งความมีอำนาจ และการยอมรับในการแสดงออกของความรุนแรงว่าเป็นส่วนหนึ่งของความเป็นชาย ที่ซึ่งความรุนแรงคือ การแสดงให้เห็นถึงการมีอำนาจที่เหนือกว่าของผู้ชายในครอบครัว ในขณะที่อีกด้านหนึ่งของเหรียญแห่งอำนาจคือ ความกดดันที่เกิดขึ้นจากความเป็นชาย ซึ่งท้ายที่สุดผู้ชายที่ถูกอำนาจไว้กลบถูกอำนาจทำร้ายให้โดดเดี่ยว จนกลายเป็นผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว